

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

**Донецького державного університету
управління**

ТОМ XX

**Серія “Економіка”
Випуск 313 “Проблеми та
перспективи забезпечення
стабільного соціально-
економічного розвитку”**

Маріуполь 2019

УДК 33(08)

Збірник наукових праць Донецького державного університету управління «Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку». Серія «Економіка». Т. XX, вип. 313. – Маріуполь, ДонДУУ, 2019. – 237 с.

Засновник: Донецький державний університет управління

Редакційна колегія:

головний редактор – д.держ.упр., проф. Марова С.Ф.;
заступник головного редактора – д.е.н., проф. Балуєва О.В.;

д.е.н., проф., академік НАН України Амоша О.І. (Інститут економіки промисловості НАН України);
д.е.н., проф. Бардась А.В. (Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет»);
д.е.н., доц. Бойко Л.М. (Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка);
д.соц.н., проф. Бурега В.В. (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»);
д.е.н., проф. Дубницький В.І. (Український державний хіміко-технологічний університет);
д.е.н., проф. Дятлова В.В. (Донецький державний університет управління);
д.е.н., проф. Прокопенко О.В. (Сумський державний університет);
д.е.н., проф. Смерічевський С.Ф. (Донецький державний університет управління);
д.е.н., проф. Солоха Д.В. (Київський національний університет культури і мистецтв);
д.е.н., проф. Сохнич А.Я. (Львівський національний аграрний університет Міністерства аграрної політики та продовольства України);
д.держ.упр., проф. Токарева В.І. (Донецький державний університет управління);
д.ю.н., проф., чл.-кор. НАПрН України Устименко В.А. (Інститут економіко-правових досліджень НАН України)

Збірник розрахований на науковців, працівників органів державної влади і органів місцевого самоврядування, викладачів вищої школи, аспірантів, магістрів і студентів.

Затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 21.12.2015 р. № 1328 як фахове видання з економічних наук.

Адреса редакції: 87513, м. Маріуполь, вул. Карпінського, 58.

Телефон: (0629) 38-97-74

Видається за рішенням Вченої ради ДонДУУ.

© **Донецький державний
університет управління,
2019**

ЗМІСТ:

Марова С. Ф., Поважний О. С., Солоха Д. В. СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМПЛЕКСНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	6
Макаренко М. В., Оніщенко В. В., Устїнов Р. Г. ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	19
Карлова О. А. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЖИТЛОВОЮ НЕРУХОМІСТЮ РЕГІОНУ	27
Павловська А. С. ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ АПК: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	37
Фінагіна О. В., Коваленко Ю. О., Пригодюк О. М. СМАРТ-ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: МАЙБУТНЄ РЕГІОНІВ ТА ПІДПРИЄМСТВ	44
Семерей Ж. В., Храпкіна В. В. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ	60
Цимбалюк І. О. САМОРОЗВИТОК РЕГІОНУ НА ЗАСАДАХ ІНКЛЮЗИВНОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	67
Хомюк Н. Л. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В РЕГІОНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	78
Буряк Є. В. ПЕРСПЕКТИВИ ПАСПОРТИЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО КЛАСТЕРОУТВОРЕННЯ В СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	89
Бітюк І. М. РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	99
Мильніченко С. М. РОЗВИТОК ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРІОРИТЕТИ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН.....	108
Калініна Г. Г. ОБҐРУНТУВАННЯ ЗНАЧЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ МІСТО-ПОРТ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ.....	119
Атаманчук З. А. ІНВЕСТИЦІЇ В ІННОВАЦІЇ ЯК ПОШТОВХ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ	127
Васильченко Л. С. ЕТАПИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА.....	133
Белякова О. В. ВИЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ОСНОВ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ, БІЗНЕСУ І НАУКИ	140
Ткачук О. В. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ОРІЄНТАЦІЮ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ	148
Проданова Л. В., Хорощун Ю. В. ТЕХНОЛОГІЯ ФОРСАЙТУ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ АГРАРНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	158
Мізіна О. В., Становський І. В., Мальований Б. Ю. СУЧАСНІ ПАРАДИГМИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ.....	169

Тарасенко О. Ю., Пінчук Г. Р. СУЧАСНИЙ СТАН ВУГЛЕДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	177
Макаренко М. В., Чала О. Р., Кайдаш К. Ю. ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ МОРСЬКИХ ПОРТІВ ЄВРОПИ.....	186
Кравченко А. В., Токарева Т. С., Бура М. О. ВИЗНАЧЕННЯ ВАЖЕЛІВ ЛІДЕРСТВА ПОРТІВ АНТВЕРПЕН ТА РОТТЕРДАМ.....	195
Семеніхіна В. В. СКЛАДОВІ СОЦІО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	203
Барбанова І. С. СКЛАДОВІ ТА УМОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ.....	211
Становська Т. В. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ.....	223
Атаманчук З. А. УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СВІТОВОЇ ГОТЕЛЬНО-ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ.....	232

CONTENTS:

Marova S., Povazhnyi O., Solokha D. STRATEGIC POTENTIAL OF INTEGRATED REGIONAL DEVELOPMENT AS A GUARANTEE OF EFFECTIVE FUNCTIONING OF THE NATIONAL ECONOMY	6
Makarenko M., Onishchenko V., Ustynov R. ENTERPRISE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT PRACTICE.....	19
Karlova O. SOCIO-ECONOMIC DIRECTION OF MANAGEMENT OF RESIDENTIAL REAL ESTATE IN THE REGION	27
Pavlovska A. ECONOMIC POLICY FOR SUPPORTING SMALL AND MEDIUM BUSINESS AIC: EXPERIENCE OF UKRAINE AND COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION.....	37
Finagina O., Kovalenko Yu., Prygo diuk O. SMART-ECONOMY OF UKRAINE: THE FUTURE OF REGIONS AND ENTERPRISES.....	44
Semerei Zh., Khrapkina V. METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF FINANCIAL MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF DEVELOPMENT	60
Tsymbaliuk I. SELF-DEVELOPMENT OF THE REGION ON THE BASIS OF INCLUSIVITY UNDER OF FINANCIAL DECENTRALIZATION CONDITIONS	67
Khomiuk N. ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORIES IN THE REGION IN TERMS OF DECENTRALIZATION	78
Buriak Ie. PERSPECTIVES OF CERTIFICATION OF REGIONAL CLUSTER FORMATION IN THE SYSTEM OF UKRAINIAN MANAGEMENT.....	89
Bitiuk I. REGIONAL SMALL AND MEDIUM BUSINESS SUPPORT POLICY.....	99
Mylnichenko S. EDUCATION DEVELOPMENT IN UKRAINE: FEATURES AND PRIORITIES OF INNOVATIVE CHANGE	108

Kalinina H. RATIONALE OF THE IMPORTANCE OF THE CITY-PORT COMMUNICATION FOR THE DEVELOPMENT OF THE TERRITORY	119
Atamanchuk Z. INVESTING IN INNOVATIONS AS A STIMULUS FOR THE TOURISM INDUSTRY DEVELOPMENT	127
Vasilchenko L. STAGES OF PROCESS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF INTEGRATED MARKETING COMMUNICATIONS OF THE ENTERPRISE	133
Bieliakova O. DEFINITION OF THE CONCEPTUAL BASIS FOR THE FORMATION OF MECHANISMS OF INTERACTION BETWEEN THE STATE, BUSINESS AND SCIENCE.....	140
Tkachuk O. PROBLEMS OF MANAGING ADULT VOCATIONAL GUIDANCE.....	148
Prodanova L., Khoroshun Yu. FORSITE TECHNOLOGY IN THE STRATEGIC MANAGEMENT DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN NATIONAL ECONOMY SECTOR.....	158
Mizina O., Stanovskyi I., Malovany B. MODERN PARADIGMS OF ASSESSMENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES	169
Tarasenko O., Pinchuk H. THE MODERN STATE OF THE COAL INDUSTRY: CHALLENGES AND SOLUTIONS.....	177
Makarenko M., Chala O., Kaydash K. RESEARCH OF THE PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF EUROPEAN SEAPORTS	186
Kravchenko A., Tokarieva T., Bura M. DETERMINATION THE LEVERS OF LEADERSHIP OF THE PORTS OF ANTWERP AND ROTTERDAM.....	195
Semenikhina V. COMPONENTS OF SOCIO-ENVIRONMENTAL DIAGNOSTICS OF ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISE	203
Barbanova I. COMPOSITIONS AND CONDITIONS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE REGION.....	211
Stanovska T. EUROPEAN EXPERIENCE IN REFORMING THE PENSION SYSTEM IN UKRAINE.....	223
Atamanchuk Z. MANAGEMENT APPROACHES IN THE WORLD TOURISM AND HOTEL BUSINESS ACTIVITY	232

2. Концепція державної регіональної політики: затв. Указом Президента України від 25.05.2001 р. № 341/2001. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>.

3. Гладій І. Й. Регіональна політика та сценарії просторового розвитку ЄС. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2008_1/0064.pdf.

4. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі XX–XXI століть: нові пріоритети. *Наук. думка*. Київ, 2006. С. 17.

5. Барбакова Л. В. Фінансові інструменти і проблеми залучення фінансових засобів в малий і середній бізнес. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2008. № 4 (4). С. 103–110.

6. Фінагіна О. В. Ринкова трансформація в регіоні: особливості розвитку та діагностування: монографія НАН України; Ін-т економіко-правових досліджень. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. 228 с.

7. Економічні, управлінські, правові та інформаційно-технічні проблеми діяльності підприємств. *Теоретичні підходи до розуміння поняття ділового середовища як базису розвитку малого бізнесу*: кол. монографія / Сурай А. С. та ін.; за заг. ред. Л. М. Савчук, М. Фіц. Дніпро: Герда, 2016. С. 430–438.

УДК 37.015.6

РОЗВИТОК ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРІОРИТЕТИ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН

**МИЛЬНІЧЕНКО С. М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту та
бізнес-адміністрування
Черкаського державного
технологічного університету**

У статті здійснено критичний аналіз розвитку освіти в Україні. Виділено та класифіковано ключові проблеми розвитку сучасної освіти в Україні, серед яких найбільш значущі: застарілість методів викладання, виїзд кваліфікованих вчителів та викладачів за кордон, низька якість освіти, велика кількість вищих навчальних закладів, недостатнє фінансування галузі, відтік українських студентів на навчання за кордон.

Досліджено та класифіковано чинники, що впливають на якість сучасної освіти. Запропоновано шляхи подолання ключових проблем сучасної освіти в Україні.

Ключові слова: *розвиток освіти; сучасна освіта, освіта в Україні, проблеми розвитку освіти, інновації в освіті.*

В статті здійснено критичний аналіз розвитку освіти в Україні. Виділено і класифіковані ключові проблеми розвитку сучасної освіти в Україні, серед яких найбільш значимі: застарілість методів викладання, виїзд кваліфікованих учителів і викладачів за кордон, низька якість освіти, велика кількість вищих навчальних закладів, недостатнє фінансування галузі, відтік українських студентів на навчання за кордон. Досліджено і класифіковані фактори, що впливають на якість сучасної освіти. Представлено шляхи подолання ключових проблем сучасної освіти в Україні.

Ключевые слова: *развитие образования; современное образование, образование в Украине, проблемы развития образования, инновации в образовании.*

The article analyzes critically the development of education in Ukraine. Key issues of development of modern education in Ukraine were identified and classified, among which the most significant ones were: obsolescence of teaching methods, departure of qualified teachers and teachers abroad, poor quality of education, large number of higher education institutions, insufficient financing of industry, outflow of Ukrainian students to study abroad. Factors affecting the quality of modern education have been investigated and classified. The ways of overcoming the key problems of modern education in Ukraine are suggested.

Keywords: *development of education; modern education, education in Ukraine, problems of development of education, innovations in education.*

Постановка проблеми. Рівень розвитку освіти має велике значення як для всієї країни так і для кожної людини. З часів здобуття Україною незалежності почалися зміни в економіці, політиці, культурі, не минули зміни і освіти. Багато за ці роки відбулося змін, але ще залишається багато питань без відповідей і невирішених проблем які існують у сфері освіти. Особливої актуальності дане питання почало набувати в процесі інтеграції України у простір Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У світовій науковій теорії та методології існує досить велика кількість досліджень, розробок, публікацій, присвячених розвитку освіти, питанням її системного дослідження і практикам регулювання. Зокрема, дослідженню проблем антикризового управління присвячені роботи таких українських вчених, як Білінець М. Ю., Грищенко І. М., Дмитришин М. В., Кремень В. Г., Лукашевич М. П., Підгорний А. З., Шевчук А. В. та інших. В Україні дані дослідження не носять комплексного і синтетичного характеру, ряд питань залишається відкритими.

Мета статті. Метою даної публікації є визначення проблем в системі освіти України та визначення можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Закон України «Про освіту» дає розуміння, що «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [1].

У сучасному світі освіта – складне й багатоманітне суспільне явище, сфера передавання, засвоєння й перероблення знань і соціального досвіду. Освіта – один із найдавніших соціальних інститутів, що викликаний потребами суспільства відтворювати і передавати знання, уміння, навички, готувати нові покоління для життя, готувати суб'єктів соціальної дії для вирішення економічних, соціальних, культурних проблем, що стоять перед людством. У житті людини навчання займає тривалий період. Соціокультурний підхід дозволяє простежити динаміку галузі освіти, характер якісної взаємодії освіти з іншими сферами життя суспільства, усвідомити реальний процес становлення та розвитку суб'єкта під впливом освіти [2].

У сучасних умовах найбільшого прогресу досягають країни з розвиненою системою освіти, підготовки та перепідготовки кадрів. Саме країна, що вчиться, досягає значного зростання продуктивності праці, добробуту людей, саме народ, який вчиться, готує плацдарм для майбутнього розквіту національної економіки, науки і техніки [3, с. 384].

Входження України у світовий освітній простір зумовлює приведення вітчизняних освітніх стандартів у відповідність до норм світового співтовариства. Суспільство стає все більш людиноцентристським. Отже, індивідуальний розвиток людини, особистості за таких умов, з одного боку, основним показником прогресу, а з іншого – головною передумовою подальшого розвитку суспільства. Тому найбільш пріоритетними сферами у ХХІ ст. стають наука – як сфера, що продукує нові знання, та освіта – як сфера, що олюднює знання та насамперед забезпечує індивідуальний розвиток людини. Країна, що забезпечує пріоритетний розвиток цих сфер, зможе претендувати на гідне місце у світовому співтоваристві та бути конкурентоспроможною [1].

Проблеми освітньої системи загострюються під впливом глобалізації та інтенсифікації економічних, міжнародних, науково-технічних, освітніх, культурних відносин; бурхливого розвитку та інтенсивного поширення комп'ютерної техніки та інформаційних технологій; все більш вираженої орієнтації суспільного виробництва на людину, на задоволення її швидко

змінюваних потреб, прагнень та інтересів; зміщення проблем ресурсного забезпечення бізнес-структур в сферу усвідомлення і визнання визначальної ролі людського чинника у забезпеченні належної ефективності виробництва та управління ним [4, с. 13].

Дивлячись на систему освіти в Україні можна виокремити такі основні проблеми:

1. Застарілість методів викладання. Освітня галузь – саме та сфера, котра стосується кожного українця. Навіть ті з нас, хто давно здобув освіту і не має власних дітей (тобто не має прямого зв'язку з освітньою системою), все одно бачать наслідки поганої освіти щодня, просто спілкуючись з некомпетентними людьми. Тому будь-які реформи не мають сенсу за відсутності підтримки з боку суспільства. Навіть за умови значного збільшення державного фінансування проблеми в освітній галузі не зникнуть. Адже незмінними залишаться принципи функціонування системи, а з ними – відсутність ефективного контролю за змістом і якістю освіти. Тобто, фактично, більше 20 років українська система освіти функціонує за нормами, що застаріли ще в минулому сторіччі [5].

Велика завантаженість навчальних програм, застарілі методики викладання, рівняння всіх під одного, перевага оцінки над реальним знанням часто відбивають бажання до навчання.

2. Виїзд кваліфікованих вчителів та викладачів за кордон. За словами менеджера представництва Канадського освітнього інституту Global TESOL College Анастасії, попит на українських викладачів в інших країнах зростає. Українців з вищою освітою і відмінним знанням англійської мови чекають в Китаї, Японії, Туреччині, В'єтнамі, Таїланді, Тайвані, ОАЕ, Кувейті та інших країнах. «Якщо в ці країни запрошують носіїв англійської мови, то їм потрібно платити від \$5 тисяч. Українським вчителям платять від \$2 тисяч, плюс дають хорошу медстраховку, житло, харчування. Умови дуже хороші і попит на українців дуже зростає, море пропозицій для них», – розповідає Анастасія [6].

Дивлячись на економічну і політичну ситуацію яка складається зараз в Україні багато вчителів та викладачів шукають кращої роботи за кордоном де цінуються їхні знання, вміння та достойна оплата праці і більшість із них не має в планах повертатися назад.

3. Низька якість освіти. Якісна освіта «має ефективно прищеплювати прогресивні й перспективні цінності та життєві пріоритети...», враховувати «сутнісні індивідуальні характеристики, розкривати та розвивати задатки й обдарування кожної дитини...», формувати «самостійність і самодостатність людини, здатність діяти автономно і

відповідально...», виховувати «інноваційну особистість, здатну до сприймання й творення змін...», вона «має бути прогностичною, навчати з випередженням...» і що найважливіше – «якісна освіта – це відкрита освіта, здатна до самовдосконалення – неперервної модернізації та інновацій...» [7, с. 5].

За даними дослідження Фонду «Демократичні ініціативи» ім. І. Кучеріва, 70,5% респондентів оцінюють якість вищої освіти в Україні як низьку та середню. Результати соціологічного опитування, проведеного Інститутом економіки та прогнозування НАН України, свідчать: понад 70% майбутніх фахівців в університетах опановують певну сукупність знань, можуть їх шаблонно застосовувати, але не здатні вирішувати незайомі для них завдання; 20% випускників українських вишів дуже погано орієнтуються в обраних професіях через власну недбалість і небажання вчитися; 10% – це випускники, які добре оволоділи методом самонавчання і самовдосконалення [8].

Досліджуючи питання освіти в Україні можна виділити такі чинники, що впливають на її якість:

Чинники, що впливають на якість шкільної освіти:

- багато другорядних предметів, що не дає в повному обсязі засвоїти вимоги програми;
- недостатнє фінансування шкіл та мала оплата праці вчителів;
- незадовільний рівень підготовки вчителів;
- застаріла система освіти і структури управління;
- застаріла матеріальна база;
- недостатня кількість новітніх технологій викладання у тому числі і комп'ютерних;
- викладання одним вчителем декількох не профільних предметів.

Чинники, що впливають на якість вищої освіти:

- недостатнє фінансування вищих навчальних закладів;
- велика кількість малих вищих навчальних закладів;
- зменшення кількості лекційних занять і збільшення матеріалу для самостійного вивчення;
- недостатня кількість чи відсутність сучасного обладнання для навчальних лабораторій;
- недостатня кількість практичних занять для кращого засвоєння навичок з обраної спеціальності.

4. Велика кількість вищих навчальних закладів. Сучасна мережа вищих навчальних закладів України представляє собою складну систему навчальних закладів різного рівня навчання, різних форм власності та

підпорядкування, розташованих по всій території країни. До 90-х років минулого століття у чисельності та структурі ВНЗ практично не відбувалося ніяких змін. Інтенсивні процеси формування сучасної мережі відбувалися починаючи з середини 90-х років минулого століття і досягли свого завершення приблизно у 2005-2006 рр. [9, с. 16]. Динаміку кількості вищих навчальних закладів України відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка кількості вищих навчальних закладів України

Роки	Кількість ВНЗ одиниць		Кількість студентів	
	I-II рівні акредитації	III-IV рівні акредитації	I-II рівні акредитації	III-IV рівні акредитації
1990	742	149	757,0	881,3
1995	782	255	617,7	922,8
2000	664	315	528,0	1402,9
2005	606	445	505,3	2203,8
2010	505	349	361,5	2129,8
2015	371	288	230,1	1375,0
2018	372	289	208,6	1330,0

Сформовано за даними [10]

Отже, для того щоб побачити як змінювалась кількість післяшкільних навчальних закладів взято дані статистичних спостережень починаючи з 1990 р. через кожні 5 років і на основі цих даних побудовано графік (рис. 1).

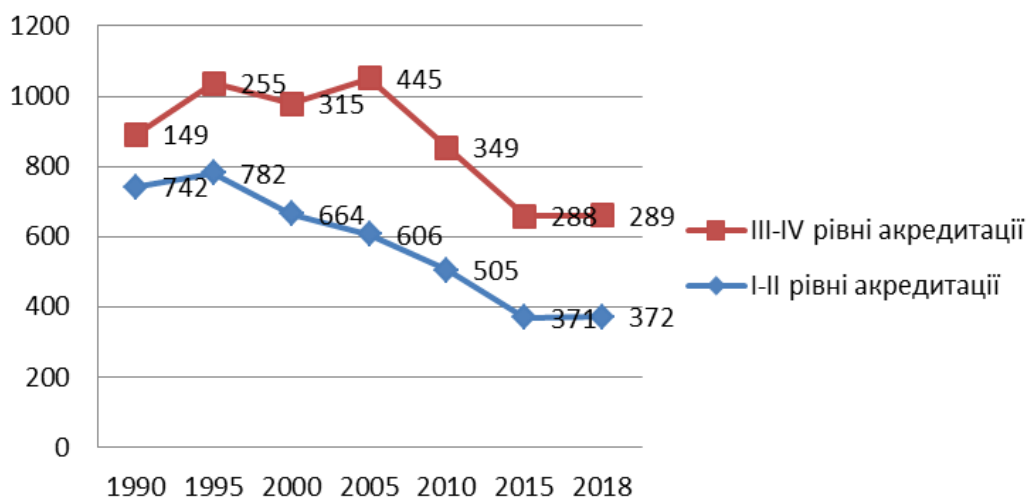

Рис. 1. Кількість навчальних закладів України I-IV рівнів акредитації

Дані рисунку 1 свідчать, що кількість навчальних закладів I-II рівнів акредитації найбільшою була у 90-х роках, а починаючи з 2000 р. відбувається тенденція зменшення, у 2018р. їхня кількість скоротилася на 370 одиниць тобто на 50,1% це можна пояснити тим, що вони менше користуються популярністю у абітурієнтів частину з них пішла під закриття, а деякі схожі за напрямком підготовки спеціалістів об'єдналися.

Щодо навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, то ми бачимо, що найменше їх було у 1990 р. потім до 2005 р. їхня кількість стрімко зростає, але з 2010р. і по нинішній час знову відбувається тенденція зменшення. Якщо ж брати по середній кількості студентів, то у 1990р. на 1 навчальний заклад припадало приблизно 5915 студентів, а рахуючи це саме значення у 2018р. маємо те, що один навчальний заклад в середньому має 4602 студенти.

5. Недостатнє фінансування галузі. Значний інтерес для кожної країни становить результативність освітньої діяльності. Адже підвищення освітнього рівня населення позитивно впливає на зростання показників активної економічної діяльності країни на різних рівнях. Про важливість ролі освіти в сучасному житті переконливо свідчить те, що серед восьми визначених цілей розвитку тисячоліття другою названо забезпечення освітою [11].

Сьогодні вища освіта в Україні знаходиться в процесі трансформації, що зумовлено як світовими тенденціями (в т.ч. становлення економіки знань, інформаційного суспільства, нові вимоги виробництва до освітнього капіталу), так і реформаційні перетворення в державі та українському суспільстві. Фінансування вищої освіти в Україні здійснюється з використанням кошториснобюджетного методу. Тобто державний вищий навчальний заклад (ВНЗ) здійснює свою діяльність на основі кошторису, який дає йому право на отримання доходів та повноваження щодо здійснення видатків, визначає обсяг та напрямки використання коштів для виконання визначених функцій та досягнення поставлених цілей [12].

Визначальне значення має формування інноваційного бюджету освіти та інноваційного державного замовлення, до якого можуть входити витрати на підтримку інновацій і науки, підготовку й підвищення кваліфікації науковопедагогічних кадрів, придбання обладнання і предметів тривалого користування, формування виробничих фондів, капітальне будівництво приміщень та інфраструктури, капітальний ремонт, капітальні трансферти, створення резервів тощо [13, с. 107–108].

Для того щоб побачити фінансування галузі освіти включаючи дошкільну, шкільну, професійно-технічну і вищу розглянемо таблицю 2.

Таблиця 2

Фінансування галузі освіти України

Роки	Фінансування	
	Млн грн	Млн дол. США
2005	23783,5	4645,2
2010	73195,3	9230,2
2015	104963,5	4801,6

Сформовано за даними [10]

Отже, для аналізу стану фінансування галузі освіти ми взяли загальний показник починаючи з 2005 р. і інтервалом через кожні 5 років. З таблиці 2 видно, що рівень фінансування зростає, але в доларовому еквіваленті ми бачимо, що в 2015 р. цей показник є майже таким як був у 2005. Це є негативним і відбивається як на якості освіти так і на її рівні порівняно з іншими країнами.

Одним із напрямків вирішення зазначеної проблем є реформування економічних засад системи освіти, яке має спрямовуватися на створення прозорих фінансово-економічних механізмів цільового накопичення та адресного використання коштів, необхідних для реалізації в повному обсязі конституційних прав громадян на освіту. Необхідність вжиття низки заходів щодо реформування економічних засад системи освіти, зокрема її фінансування, визначено Національною доктриною розвитку освіти. З цією метою Національна доктрина передбачає необхідність збереження контролю держави за механізмами забезпечення обсягів фінансування освіти, які поступово повинні збільшуватися за рахунок бюджетного фінансування та залучення додаткових джерел фінансування з метою доведення їх до середніх показників європейських держав [14].

6. Відтік українських студентів на навчання за кордон. З кожним роком все більшає кількість тих, хто для отримання вищої освіти обирає зарубіжні ВНЗ. В останні роки країни ЄС значно активізували свої програми навчання. Сьогодні зростає значення «міжнародної освітньої міграції, як важливої інтелектуальної за змістом форми міграційних переміщень». Освітня міграція українських студентів для цих країн має багато переваг, основною перевагою є можливість забезпечувати розвиток своїх регіональних освітніх систем шляхом залучення студентів, що оплачують навчання або у випадку бюджетного навчання ставиться вимога роботи у державі після навчання певної кількості років для компенсації, чим задовольняється попит регіональних ринків праці та забезпечуються необхідні темпи розвитку економіки. Однак після закінчення навчання у

закордонному ВНЗі студенти залишаються проживати та працювати в країні, в якій навчались, а відповідно – залишають свій інтелектуальний капітал, необхідний для потенційного розвитку національної економіки [15].

За останні три роки кількість охочих навчатись у провідних світових ВНЗ зростає щонайменше на 10 відсотків. Завдяки популярним навчальним програмам (Erasmus Mundus, Fulbright Program, Muskie і UGRAD) щороку за кордон виїжджає близько 20 тисяч українців. І, як наслідок, це призводить до того, що понад половина української молоді у віці від 18 до 29 років нині готова емігрувати з України. За даними МІОК до 2025 року здобувати закордонну освіту будуть близько 8 мільйонів молодих людей. 50 відсотків студентів обирають країни, де є можливість залишитися принаймні на 1-2 роки для роботи після закінчення навчання. Україна є активною учасницею міжнародних освітніх та наукових обмінів, тому вона відноситься до категорії ризику, оскільки академічна мобільність українських студентів має асиметричний характер: за кількісними показниками потік української мобільної молоді за кордон перевищує вхідний потік. Академічну мобільність можна розглядати як міграцію студентів, які їдуть навчатися за кордон [16].

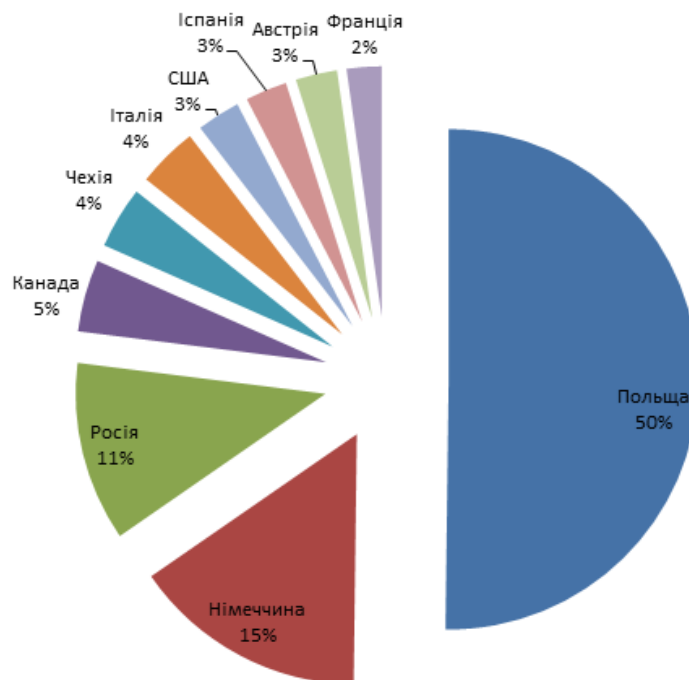

Рис. 2. Десять найпопулярніших країн для студентів із України
Сформовано за даними [17]

Таким чином, найпопулярнішою країною для навчання наших студентів є Польща де навчається приблизно 50% від кількості студентів мігрантів, потім йде Німеччина 15% за нею Росія 11% далі Канада 5% і інші країни де кількість студентів становить менше 5%. Для України це є поганою тенденцією, тому що за кордон від'їжджають чи не найрозумніші студенти, більшість з яких шукає можливості для того щоб після навчання залишитися там.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, в дослідженні доведено, що дефіцит економічних знань і умінь перешкоджають виходу українських підприємств на нові ринки, а низька правова компетенція підвищує комерційні ризики. У зв'язку з цим постає питання про важливість підвищення людського капіталу через освіту. На думку автора, запровадження ринкових відносин в сферу освіти може призвести до остаточної деградації даної сфери і зниження економічного потенціалу країни. Проблеми освітньої системи загострюються під впливом глобалізації та інтенсифікації економічних, міжнародних, науково-технічних, освітніх, культурних відносин; бурхливого розвитку та інтенсивного поширення комп'ютерної техніки та інформаційних технологій. Розглянувши детально проблеми, які існують в сучасній освіті можна запропонувати такі шляхи їх подолання:

1. Зміна системи освіти, впровадження нестандартних, інноваційних методів освіти.
2. Підвищення якості освіти.
3. Створення відповідних умов для роботи вчителів, викладачів, підвищення їх розміру заробітної плати до рівня країн Європи, надання житла.
4. Обладнання навчально-дослідних лабораторій сучасним обладнанням, забезпечення новітніми комп'ютерами і програмним забезпеченням.
5. Збільшення фінансування галузі освіти.

Література:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII: URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/110-zakon-ukrayiny-pro-osvitu>.
2. Соціологія: Підручник / За заг. ред. проф. В. П. Андрущенка, проф. М. І. Горлача. Х.; К. 2018.
3. Лукашевич М. П. Соціологія. Загальний курс: Підручник / М. П. Лукашевич, М. В. Туленков. К.: Каравела, 2014. 456 с.

4. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективних фінансово-економічних моделей розвитку вищої школи: монографія; за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра екон. наук, проф. І. М. Грищенка. К., 2015. 260 с.
5. Реформа освіти: все, що ви хотіли знати. URL: <http://www.lustrum.com.ua/education-reform/>.
6. Куди і якими зарплатами заманюють українців. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/economics/idut-tsilimi-selami-kudi-j-yakimi-zarplatami-zamanyuyut-ukraintsiv.htm>.
7. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Професійно-технічна освіта*. 2014. № 4. С. 5-8.
8. Шлях до якісної вищої освіти. URL: <https://dt.ua/EDUCATION/shlyah-do-yakisnoyi-vischoyi-osviti.html>.
9. Підгорний А. З. Оптимізація мережі вищих навчальних закладів в Україні. Одеса, 2009 р. 105 с.
10. Офіційний сайт служби статистики України. Освіта України в XXI столітті: проблеми та перспективи розвитку. URL: <http://ua.textreferat.com/referat-13090-1.html>.
11. Декларація тисячоліття ООН щодо Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ) до 2020 року. Прийнята главами держав та урядів 189 країн у вересні 2000 року.
12. Білінець М. Ю. Фінансування вищої освіти в Україні: сучасні тенденції, проблеми та перспективи. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/166.pdf>.
13. Дмитришин М. В. Формування та ефективність фінансового механізму вищих навчальних закладів: монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2014. 164 с.
14. Боголіб Т. М. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в трансформаційний період: монографія. К.: Міленіум, 2006. 506 с.
15. Шевчук А. В. Мотиваційні механізми регулювання освітніх міграцій: в'їзний та виїзний аспекти. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2013. № 3. С. 275–282.
16. Козієвська О. Академічна мобільність: причини вибору навчання за кордоном. *Вища освіта України*. №1. 2013. С. 88–97.
17. Українські студенти за кордоном факти та стереотипи. URL: <https://cedos.org.ua/uk/articles/ukrainski-studenty-za-kordonom-fakty-ta-stereotypy>.

Наукове видання

**Збірник наукових праць Донецького державного університету
управління**

**«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТАБІЛЬНОГО СОЦІАЛЬНО–ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ»**

Серія «Економіка»

Том XX

Випуск 313

Мови: українська, російська, англійська

Відповідальний за випуск

О. В. Балусва

Технічний редактор

О. О. Дубравіна

Підписано до друку 26.09.2019. Формат 60x84/16. Папір офісний.
Гарнітура Times New Roman Суг. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 12,8.
Обл.-вид. арк. 13,95. Наклад 100 прим.

Донецький державний університет управління 87513,
м. Маріуполь, вул. Карпінського, 58